
Η ιστορία του φυτού «κρόκος»

Το φυτό κρόκος ή η ελληνική ζαφορά (saffron), όπως συνήθως λέγεται, ανήκει στην καλύτερη ποιότητα σαφράν στον κόσμο. Φυτεύεται το καλοκαίρι και ανθίζει το φθινόπωρο. Έχει στενό, γρασιδωτό φύλλωμα με άσπρη κεντρική φλέβα, εμφανίζεται το χειμώνα και μαραίνεται πριν από το καλοκαίρι. Κανένα ίχνος από τον κρόκο δεν θα εμφανιστεί μέχρις ότου οι μέρες γίνουν μικρές και δροσερές.

Κατά την ελληνική μυθολογία ο Κρόκος ήταν φίλος του θεού Ερμή. Καθώς εξασκούσαν στην δισκοβολία ο Ερμής χτύπησε κατά λάθος τον Κρόκο στο κεφάλι και τον σκότωσε. Για να χαρίσει την αθανασία στον φίλο του ο Ερμής μεταμόρφωσε το άψυχο κορμί σε ένα μωβ λουλούδι με τρία κόκκινα στίγματα από το αίμα του Κρόκου.

Αναφορές για το φυτό κρόκος, σαν μύρο και άνθος, συναντάμε στο βιβλίο παροιμιών και του άσματος Γ' της Παλαιάς Διαθήκης. Με την σημασία του φυτού ή του χρωματισμού, αναφορές βρίσκουμε στους Όμηρο, Σοφοκλή, Θεόφραστο, Αισχύλο, Αριστοφάνη και Στράβωνα. Συγκεκριμένα, ο Όμηρος μιλά για κροκήιο άνθος, ο Θεόφραστος αναφέρει ότι από τα άνθη του φυτού έπαιρναν το κρόκινο μύρο, ενώ ο Στράβων ότι κοντά στο Κωρύκιο άντρο φύτρωνε κρόκος άριστης ποιότητας.

“Η Αυγή έσυρε το κροκάτο μαντήλι της πάνω από τη θάλασσα, για να φέρει φως σε θεούς κι ανθρώπους.”

“Αυτά είπε ο Δίας (γιος του Κρόνου) κι ευθύς άρπαξε τη γυναίκα του (Ηρα) στην αγκαλιά· για χατίρι τους από κάτω η θεϊκή γη έβγαζε χόρτο φρεσκανθισμένο,

τριφύλλι δροσερό και κρόκους και ζουμπούλια, ολόπυκνα, μαλακά, που απ' την γη ψηλά μέσα τους τους έκλειναν. Κει μέσα πλάγιασαν αυτοί κι από πάνω σκεπάσθηκαν με σύννεφο ωραίο, χρυσό· κι έπεφταν απ' αυτό κάτω λαμπρές σταγόνες...”.

Η παραπάνω διήγηση έλαβε την αρχήν της εκ του Εαρινού γάμου του Διός και της Έρας (ουρανού και γης), δηλαδή της εκ των βροχών γονιμοποίησης της γης.

Απόσπασμα από την Ιλιάδα του Ομήρου

Με την έννοια του φαρμάκου ή θεραπευτικού βοτάνου γίνεται αναφορά από γιατρούς της αρχαιότητας, όπως τον Ιπποκράτη, Ασκληπιό, Διοσκορίδη, Γαληνό και άλλους.

Η ίδια λέξη, με τις παραπάνω έννοιες, ήταν γνωστή και σε άλλους αρχαίους λαούς, όπως τους Αιγύπτιους, Εβραίους και Ρωμαίους (Βιργίλιο, Πλίνιο, Οβίδιο, κ.α.).

Ετυμολογικά προέρχεται από την Ελληνική λέξη “κρόκη” (Νήμα – Υφάδι που με την σαΐτα πλέκεται στο στημόνι).

Ο Κρόκος προήλθε από την αρχαία Μεσοποταμία και ταξίδεψε από το Κασμίρ έως την Ιωνία, από την Αίγυπτο έως τις Κυκλάδες και την Κρήτη. Για αιώνες ο κρόκος ήταν ένα πολύ σημαντικό είδος πολυτέλειας στην Περσία, καθώς επίσης και ένα πολύτιμο είδος συναλλαγής στις χώρες της Ασίας. Οι Φοίνικες έκαναν πίτες από κρόκο για την θεά Ασάρτη. Επίσης Saffron βρέθηκε σε Αιγυπτιακές μούμιες. Η Κλεοπάτρα χρησιμοποιούσε τον κρόκο στα καλλυντικά της και οι Ρωμαίοι προσέφεραν στους επισκέπτες τους κρασί αρωματισμένο με κρόκο. (Έχει αναφερθεί από τον Όμηρο, τον Πλίνιο και τον Ιπποκράτη).

Ορισμένοι υποστηρίζουν πως ο κρόκος είναι ιθαγενές φυτό της Ανατολής, όπου έγινε και η πρώτη καλλιέργειά του. Από κει δε μεταφέρθηκε στην Ευρώπη από τους σταυροφόρους κατά τον 13ο μ.χ. αιώνα.

Άλλοι πως κατάγεται από την Ελλάδα, στην οποία και πρωτοκαλλιεργήθηκε κατά την μεσομινωϊκή περίοδο. Την άποψη αυτή ενισχύει μία τοιχογραφία εκείνης της εποχής (1600 π.χ.) “Ο ΚΡΟΚΟΣΥΛΛΕΚΤΗΣ”, που βρέθηκε στα ανάκτορα της Κνωσσού Κρήτης, παριστάνοντας νεαρό ή νεαρή, κατ' άλλους πίθηκο, που μαζεύει λουλούδια κρόκου σε κόνιστρο.

Η συλλογή κρόκου απαντάται ήδη στην μινωική περίοδο στην Ελλάδα. «Οι συλλέκτριες κρόκου» τοιχογραφία του 1.600 π.Χ. - Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας: Yann Forget / Wikimedia Commons / CC-BY-SA-3.0

Ακόμα υποστηρίζεται ότι με την κροκοκαλλιέργεια καταγίνονταν οι Έλληνες τόσο κατά τους Μακεδονικούς, όσο και κατά τους Βυζαντινούς χρόνους. Με τις εκστρατείες μάλιστα του Μ. Αλεξάνδρου διαδόθηκε στην Ανατολή.

Πιθανολογείται ακόμη ότι οι Άραβες αφού συστηματοποίησαν την καλλιέργειά του και το χρησιμοποίησαν όχι μόνο σαν μπαχαρικό, αλλά κυρίως σαν φάρμακο, το έφεραν στην Ισπανία κατά το 960 μ.χ. από όπου μεταδόθηκε άμεσα ή έμμεσα και σε άλλα κράτη της Ευρώπης.

Ένα καλλιεργήσιμο είδος κρόκου με το όνομα "Crocus sativus Cartwrightianus" (μέλος της οικογένειας φυτών Iris που προήλθε από την Ασία) έφτασε πριν από τρεις αιώνες στην περιοχή της Κοζάνης, όπου και ξεκίνησε η καλλιέργειά του. Η σημερινή καλλιέργεια του κρόκου στην Ελλάδα (περιοχή Κοζάνης) έχει εισαχθεί από την Αυστρία κατά το 17ο αιώνα. **«Τη μετέφεραν Κοζανίτες έμποροι, που εκείνη την εποχή διατηρούσαν στενές εμπορικές σχέσεις με την Αυστρία»**, αναφέρει ο επικεφαλής του Συνεταιρισμού Κροκοπαραγωγών Κοζάνης, επισημαίνοντας πως η ύπαρξη των καλλιεργούμενων εκτάσεων είχε απειληθεί με εξαφάνιση κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια (1941-1950).

Σήμερα ο κρόκος καλλιεργείται μόνο στον Δήμο Ελίμειας (Κρόκος, Καρυδίτσα, Άνω Κώμη κτλ) και πουθενά αλλού σε όλη την υπόλοιπη Ελλάδα. Επιπλέον καλλιεργείται στο Ιράν, το Κασμίρ, την Ισπανία και το Μαρόκο.

Οι κάτοικοι στα χωριά του νομού Κοζάνης -Κρόκος, Άνω Κώμη, Κάτω Κώμη, Καρυδίτσα, Κοζάνη, Αγία Παρασκευή, Αιανή, Βαθύλακος, Κεσαριά, Πετρανά και Λευκοπηγή κ.ά. φυτεύουν τον κρόκο κάθε καλοκαίρι και όταν φθάσει το φθινόπωρο αφαιρούν με το χέρι τα πολύτιμα στίγματα του λουλουδιού και τα αποξηραίνουν προσεκτικά, για να γίνουν τα βαθυκόκκινα λεπτά νήματα. Χρειάζονται 50.000 περίπου στίγματα για να προκύψουν 100 γραμμάρια κόκκινου κρόκου.

Το 1971 δημιουργήθηκε ο Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών Κοζάνης και έκτοτε η κροκοκαλλιέργεια εξελίχτηκε σε δυναμική καλλιέργεια. Σήμερα καλύπτει περισσότερα από 10.000 στρέμματα, απασχολεί περίπου 1.500 αγροτικές οικογένειες του νομού και αποφέρει στην εθνική οικονομία περίπου 1,5 δισεκατομμύριο δραχμές συνάλλαγμα το χρόνο.

Στον Κανονισμό του Συμβουλίου της ΕΟΚ με αρ. 2081/92, ο κρόκος του Νομού Κοζάνης βρίσκεται πλέον στο "μητρώο των προστατευομένων ονομασιών προελεύσεως (ΠΟΠ) και των προστατευομένων γεωγραφικών ενδείξεων".

Αποτελεί μια από τις πιο ελπιδοφόρους επαγγελματικές διεξόδους για τους νέους της περιοχής μας στη μεταλιγνιτική περίοδο.

Πηγές:

https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-food-and-drink/krokos-kozanis-pdo_el

<https://cityofkozani.gov.gr/krokos-kozanes>

<https://safran.gr/>

Καραπασιά Ζωή, τμήμα Α2

Θεραπίδη Βασιλική, τμήμα Α2